

Wstęp

To już dziesiąty raz spotkaliśmy się w przyjaznym nauce mieście Zabrze na dorocznej międzynarodowej, naukowej, jednocześnie zaś interdyscyplinarnej konferencji z cyklu „Kultura Europy Środkowej”, tym razem zatytułowanej *Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach*. Kojarzone z przemysłem Zabrze zaczyna być postrzegane – i to także poza granicami Śląska, a nawet kraju – jako miasto spotkań badaczy z różnych ośrodków naukowych, reprezentujących nauki humanistyczne, którzy w twórczym zamyśleniu prowadzą naukowe dysputy o przeszłości całego regionu, dzieląc się swoimi przemyśleniami.

To już dziesiąty raz zostały podjęte w naukowych rozważaniach problemy dziejów Europy Środkowej, regionu położonego w środku Starego Kontynentu, który zawsze odgrywał – i nadal odgrywa – ważną rolę. Tutaj przebiegały i krzyżowały się szlaki handlowe łączące południe naszego kontynentu z północą oraz Europę z Azją. Handel zaś zawsze wzbogacał, także kulturowo. Środkowoeuropejskie i śląskie miasto Zabrze stało się miejscem dorocznych spotkań badaczy, nie tylko z tego regionu, którzy w Zabrzu od dziesięciu już lat pochylają się nad minionymi czasami i problemami.

Na jubileuszowej dziesiątej konferencji podjęto temat, o czym już wspomniano, roli Piastów śląskich, władców tej ziemi, wywodzących się z pierwszej polskiej dynastii. Starano się ukazać i ocenić ich rządy tu, na Śląsku, pokazać ich rolę i znaczenie w Europie, przypomnieć, jakie były o nich sądy, jak byli oceniani i postrzegani.

Jubileuszowa konferencja skłania do refleksji, skłania też do przypomnienia i podsumowania dotychczasowych spotkań zabrzańskich. Wymaga to podania podstawowych przynajmniej danych statystycznych. Pozwolą one uświadomić to, czego tutaj, w Zabrzu, w dziedzinie nauki humanistycznej, w dziedzinie rozpoznawania i przybliżania podstawowych problemów z naszej przeszłości i przeszłości całej środkowej Europy, w ciągu tych dziesięciu lat dokonano.

Ogółem na naszych konferencjach było zgłoszonych blisko 260 referatów i komunikatów. Wystąpili zaś referenci z Polski – z ośrodków naukowych z Cieszyna, Częstochowy, Gdańska, Gliwic, Katowic, Krakowa, Lublina, Opola, Poznania, Rzeszowa, Torunia, Warszawy, Wrocławia, a także spoza granic naszego kraju, z ośrodków naukowych Czech (Brna, Opatowitz, Pragi), Słowacji (Bratysławy, Bańskiej Bystrzycy, Nitry, Trnavy), Nie-

miec (Konstancji, Moguncji, Ratingen). Zapowiadali się badacze z Węgier i Włoch (Perugia).

Konferencje miały swoich wiernych i aktywnych uczestników. We wszystkich dziesięciu konferencjach aktywnie, czyli wygłaszając referat, uczestniczyła profesor Marie Bláhová. Profesor Wojciech Iwańczak czynnie brał udział w dziewięciu spotkaniach. W ośmiu konferencjach aktywnie uczestniczyli: ksiądz biskup profesor Jan Kopiec, profesor Ivan Hlaváček i profesor Marek Cetwiński. Od pięciu do siedmiu razy wygłaszali referaty w Zabrzu: profesor Antoni Barciak, profesor Jarosław Bakala, ksiądz profesor Kazimierz Dola, profesor Anna Pobóg-Lenartowicz, ksiądz profesor Antoni Kiełbasa, doktor Stanisław Rosik, doktor Danuta Kocurek, doktor Roman Stelmach. Łącznie we wszystkich konferencjach wzięło udział 116 badaczy, w tym 18 spoza granic naszego kraju.

W ciągu tych dziesięciu lat, jak już wspomniano, podejmowano różne zagadnienia z naszej przeszłości. Warto je teraz, przy okazji jubileuszu, wymienić:

- Pierwsza konferencja, organizowana w jubileuszowym roku tysiąclecia śmierci patrona Polski i Czech, św. Wojciecha, była poświęcona środkowoeuropejskiemu dziedzictwu tego świętego.
- Druga – środkowoeuropejskiemu dziedzictwu cyrylometodejskiemu.
- Trzecia, organizowana w tysięczną rocznicę ustanowienia biskupstwa wrocławskiego – tysięcletniemu dziedzictwu kulturalnemu diecezji wrocławskiej.
- Czwarta – kulturze łacińskiej, a jej tytuł brzmiał: *Lux Romana w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*.
- Piąta – kulturze edukacyjnej w Europie Środkowej.
- Szósta – korzeniom środkowoeuropejskiej kultury gospodarczej.
- Siódma – kulturze charytatywnej, a jej tytuł brzmiał: „*Curatores pauperum*”. *Źródła i tradycje kultury charytatywnej Europy Środkowej*.
- Ósma – źródłom kultury umysłowej w Europie Środkowej ze szczególnym uwzględnieniem Górnego Śląska.
- Dziewiąta – kulturze prawnej w Europie Środkowej.

Konferencje zabrzańskie miały zawsze naukowy charakter. Czuwała nad tym Rada Naukowa, której przewodniczył Antoni Barciak. W jej skład wchodził uznani badacze, także spoza naszego środowiska naukowego, zapraszani do udziału w radzie stosownie do tematu konferencji. Najczęściej do Rady Naukowej byli powoływani profesorowie: ksiądz Kazimierz Dola, Wojciech Iwańczak, Wiesława Korzeniowska, Wiesław Kaczanowicz, Jan Drabina. W pojedynczych wypadkach byli to profesorowie: Andrzej Kunisz, Jerzy Szydłowski, Jarosław Bakala, Idzi Panic, Joanna Rostropowicz, Adam Suchoński, Zbigniew Kwaśny.

W skład Komitetu Organizacyjnego konferencji wchodził aktualni prezydenci Zabrza – Roman Urbańczyk i Jerzy Gołubowicz, dyrektorzy Insty-

tutu Górnośląskiego – profesor Wojciech Świątkiewicz i profesor Tadeusz Miczka, dyrektorzy Muzeum Górnictwa Węglowego, w którego murach odbywały się wszystkie konferencje – Krystyna Barszczewska i Jan Jurkiewicz, oraz przewodniczący Rady Miejskiej Zabrze – Bolesław Pochopiń i Zbigniew Szczurek.

Konferencje odbywały się pod honorowym patronatem władz województwa: wojewodów Lechosława Jarzębskiego i Tomasza Pietrzykowskiego, Marszałka Województwa Śląskiego Michała Czarskiego, Prezydenta Miasta Wrocławia Bogdana Zdrojewskiego, rektorów: Uniwersytetu Śląskiego – profesora Tadeusza Sławka i profesora Janusza Janeczka, Politechniki Śląskiej w Gliwicach – Wojciecha Zielińskiego i Akademii Medycznej – Tadeusza Wilczoka i Ewy Małeckiej-Tendery, a także biskupów ordynariuszy diecezji śląskich: księdza kardynała Henryka Gulbinowicza, księdza arcybiskupa Damiana Zimonia, księdza arcybiskupa Alfonsa Nosola, księdza biskupa Františka Lobkowitza z Ostrawy-Opawy i wiernie uczestniczącego we wszystkich niemal konferencjach zabrzańskich księdza biskupa Jana Wieczorka, ordynariusza diecezji gliwickiej, na której terenie konferencje te się odbywały.

Rezultatem naszych konferencji jest dziesięć tomów materiałów pokonferencyjnych, w których dotąd opublikowano 249 artykułów i komunikatów. Tradycyjnie każdy niemal tom kończy krótkie podsumowanie autorstwa członka Rady Naukowej profesora Wojciecha Iwańczaka. Dziesięć tomów zabrzańskich to 3628 stron druku.

Warto – więcej: trzeba! – w tym miejscu przypomnieć tych, którzy byli inicjatorami naszych dorocznych spotkań. Byli to ówczesny Prezydent Miasta Zabrze Roman Urbańczyk i ówczesny Naczelnik Wydziału Kultury Urzędu Miasta Jerzy Chmielewski. Chcieliśmy im za tą cenną inicjatywę, w jubileuszowym dziesiątym tomie, raz jeszcze serdecznie podziękować.

Inicjatywa ta była kontynuowana przez następcę Romana Urbańczyka – prezydenta Jerzego Gołubowicza. Jesteśmy wdzięczni i serdecznie dziękujemy za kontynuowanie zrodzonej przed laty myśli!

Dziękujemy władzom Zabrze, wiceprezydentom, radnym, Wydziałowi Sportu i Promocji Miasta z jego naczelnikami: Jerzym Chmielewskim, Andrzejem Wilkiem i Markiem Gregorczykiem.

Konferencje zabrzańskie to przecież dobrze pojęta promocja miasta, także za granicą. Informacje o naszych spotkaniach, a tym samym o przyjaznym nauce Zabrze, są zamieszczane w czasopismach naukowych także poza granicami naszego kraju. W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować pani profesor Marie Bláhovej za publikowanie takich informacji i sprawozdań w czasopismach czeskich.

Szczególnie dziękuję wszystkim pracownikom Wydziału Sportu i Promocji Miasta, którzy swoim zaangażowaniem przyczynili się do corocznych

konferencji. Poza wspomnianymi już naczelnikami pozwolę sobie wymienić zwłaszcza pana Eugeniusza Tatysa i panią Natalię Proksza.

Podziękowania należą się panu Stefanowi Gajdzie, dyrektorowi Oddziału PAN w Katowicach, od początku wiernemu idei konferencji.

Słowa podziękowania kieruję do władz Muzeum Górnictwa Węglowego za gościnę, za miłą atmosferę w ciągu dziesięciu lat. Dziękuję pani dyrektor Krystynie Barszczewskiej i obecnemu dyrektorowi, panu Janowi Jurkiewiczowi.

Dziękuję wszystkim członkom Komitetów Honorowych, Komitetów Organizacyjnych, członkom Rad Naukowych, wszystkim dotychczasowym referentom, dyskutantom i wszystkim, którzy uczestniczyli w naszych konferencjach.

Antoni Barciak